

Nr 354.

Av herr **Widén m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställning om anslag till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter.*

Enligt beslut av 1946 års riksdag utgå statliga stipendier för studier vid allmänna läroverk och vissa andra därmed jämställda läroanstalter. Stipendierna äro av två slag, dels grundstipendier, som utgå med 500 kronor för läsår och utan behovsprövning, dels behovsstipendier, vilkas högsta belopp är 540 kronor för läsår.

Grundstipendierna skola utgå till elever, som sakna läroverk (eller annan motsvarande skola) i sin hemort och därför måste bo inackorderade på skolorten eller resa dagligen mellan hemmet och skolorten. Grundstipendierna avse därför att utjämna utbildningskostnaderna för elever från skolort och icke-skolort. Som villkor för grundstipendierna har emellertid vidare stadgats, att vederbörande elev skall visa "god lämplighet för vald utbildningslinje". Detta stadgande har i praktiken visat sig olyckligt. En mindre variation i betygssättningen har visat sig kunna bli avgörande för huruvida en elev skall kunna erhålla grundstipendium eller icke. Eleverna ha härigenom självfallet erfarit en stark psykisk press, och även lärarna ha kommit i en mycket svår ställning. Studielämplighetsprövningen har på detta sätt medfört ett särskilt icke avsett hinder för landsbygdsungdomen att erhålla högre utbildning, ett hinder som icke drabbar de elever, som ha sin bostad i skolorten. Ett allmänt önskemål har därför varit att studielämplighetsprövningen borde slopas som villkor för grundstipendium.

En utredning angående nya grunder för stipendierna har utförts av studielånenämnden, som i ett den 23 juni 1949 avlämnat betänkande föreslagit ändrade bestämmelser, bl. a. innebärande att studielämplighetsprövningen slopas. Även i andra hänseenden innebär det av studielånenämnden utarbetade förslaget förbättringar, exempelvis i fråga om det administrativa förfarandet.

Studielånenämndens utredningsförslag har emellertid icke genomförts. I fjolårets statsverksproposition, åttonde huvudtiteln, anförde föredragande departementschefen, att han med hänvisning till det statsfinansiella läget icke ansåg sig kunna tillstyrka förslagets genomförande. Riksdagen uttalade då ett önskemål om att Kungl. Maj:t utan för lång tidsutdräkt ville för riksdagen framlägga på studienämndens utredning grundat förslag i ämnet.

Men icke heller i år har förslaget upptagits av Kungl. Maj:t. Föredragande departementschefen har förklarat sig icke vara beredd att förorda en omläggning av stipendiesystemet i den av studielånenämnden föreslagna riktningen.

Vi finna den av departementschefen sålunda intagna ståndpunkten mycket beklaglig. Vi inse helt vikten av att anspråken på statskassan hållas tillbaka och

äro för vår del villiga att medverka till att statsutgifterna så långt möjligt hållas nere. På förevarande punkt anse vi dock de övervägande skälen tala för genomförandet av denna välmotiverade reform. Vi föreslå därför, att riksdagen för sin del måtte uttala, att villkoren för erhållande av ifrågavarande stipendier ändras i enlighet med det av studielånenämnden utarbetade förslaget att tillämpas från och med läsåret 1952/53.

Sedan ifrågavarande stipendier infördes år 1946 har penningvärdet försämrats med drygt 30 procent. Att en uppräknig av stipendiebeloppen på grund härav måste företagas är uppenbart. Departementschefen föreslår emellertid en uppräknig av endast den ena stipendiekategorien, behovsstipendierna, en uppräknig som dock måste anses otillräcklig. Departementschefen följer ett av studielånenämnden framlagt alternativt förslag, innebärande en ökning av behovsstipendierna med ca 15 procent. Grundstipendierna föreslås av departementschefen förbli vid oförändrat belopp.

Med hänsyn till vikten av att dessa stipendier — såväl i fråga om grund- som behovsstipendierna — i möjligaste mån bevaras till sitt realvärde bör enligt vår mening en något större uppräknig ske än vad departementschefen föreslagit. Studielånenämndens huvudförslag, innebärande en ökning av grundstipendierna från 50 kronor per månad till 60 kronor, motsvarande 540 kronor för läsår, och av behovsstipendierna från 60 kronor till 75 kronor eller 675 kronor för läsår, vilja vi med hänsyn till ovannämnda synpunkter förorda.

Vårt ställningstagande innebär, att anslaget till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter (under punkten 215, åttonde huvudtiteln) ökas med 3 500 000 kronor till 17 300 000 kronor.

Vi hemställa således,

A. att riksdagen måtte uttala

1. att villkoren för erhållande av statsstipendier för studier vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter (SFS nr 552/1946) ändras i enlighet med det av studielånenämnden i betänkande av den 23 juni 1949 (SOU 1949: 41) framlagda förslaget;
2. att grundstipendium må utgå med 540 kronor för läsår och behovsstipendium må utgå med 675 kronor för läsår, samt

B. att riksdagen måtte till *Stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 17 300 000 kronor, varav högst 5 000 000 kronor må användas till behovsstipendier.

Stockholm den 26 januari 1952.

A. Widén.

K. Gust. Wirtén.

And. Stjärne.

Ragnhild Sandström.

Ruth Ager.

Margit Vinge.

Hj. Åhman.

Sven Gustafson
i Göteborg.